המאסף

הדש אלול תקמט

שירים

לשמועה כי באה מחסדי שרי עיר **באזיל** נכבדיה ויושביה, ורב טוב אשר גמלו לאחינו בני ישראל ביום אידם, ביום קמו אנשים רקים ופוחזים במדינת עלזאס, ויהרסו בזדון בתי שרי הארץ ובתי כהניה, ועל בית ישראל שפכו זעם וחימה, ויחריבו בתיהם, וכל אשר להם בזזו, וכאשר היתה רק נפשותיהם להם לשלל, וברחו רבים להמלט על נפשם אל עיר באזיל המהוללה הקרובה להם, אשר אין בה יושב מבני ישראל, אז החזיקו שריה נכבדיה ויושביה ביד העניים הפשוקים האלה, והחסום בגלל קורתם; וערום כסו בבגד, לרעבים ולמאים נתנו די מחסורם, על החולים ועל כל כושל חסה עינם, על הרה ויולדת השגיחו ברוב חמלה, וכל מעלליהם הטובים האלו נמחו מנטעי אהבת ריעים שבנפשם, כי בלע כסף לא לקחו. ויען מעללים טובים כאלה אות הם על יקרת נפש האדם שנברא בצלם, בקשה נפשי להזכיר הצדקה הזאת בתודה ובקול זמרה, ואומר:

נִטְעֵי שָׂדֶה כִּי יִבּוֹלוּ יֹאבֵדוּ
נִטְעֵי נֶפֶשׁ כֹּחָם לָעַד יִתֵּנוּ
גַּם אַחֲרֵי בְלוֹתָם עוֹד יִתְעַדְּנוּ
כִּי חַיִּים הֵם לְזִקוּנֵיהֶם יֵלֵדוּ

בָּאֱזִיל ! אַתְּ הָעֵדוּת עַל זֹאת בָּאָרֶץ
יוֹם נִדָּחִים מִצַּר בָּךְ מָצְאוּ עֵזֶר
יַעַן אַהֲבַת אָדָם אֶל רֹאשֵׁךְ נֵזֶר
שׁוּד יִשְׂרָאֵל רָאִית עָמַדְתְּ בַּפָּרֶץ

עַם הִרְחַקְתְּ מִדּוֹר דּוֹר מִבּוֹא אֵלַיִךְ
בַּצַּר לוֹ רוֹב רַחֲמֵךְ עָלָיו נִכְמָרוּ
מַה יָּקְרָה נַפְשֵׁנוּ הֶרְאוּ דוֹדַיִךְ

אִם אֵין כֹּל לָעַם זוּ תֵּת תַּגְמוּלַיִךְ
יֵשׁ כֹּל לָאֵל אֵת כֹּל יָדָיו יָצָרוּ
הוּא יַשְׂבִּיעֵךְ מִפְּרִי עֲלִילוֹתַיִךְ

נפתלי הירץ וויזל .

על האפס

לא נוצרתי ולא נבראתי
ועד לא שמים וארץ הייתי
בהעשותם בא עת מותי
ובשובם לתוהו עת חירתי
נסתר מכל עין אכותי
אין דמות הגוף דמותי

בין חקרי לב רבתה המחלוקת על אודתי׃
האחרונים גרשו ממקום שבתי
ויעבירו רוח צח בנחלתי
והראשונים ברוח שמו ביתי
המשכיל יבין כי יודע אותי
הסכל יחפוץ לדעת אותי
שמעו בנים, ובאזניכם תבוא אחותי׃
ואם תבינו תשימו לאל מלתי ׃

אהרן האללי ׃

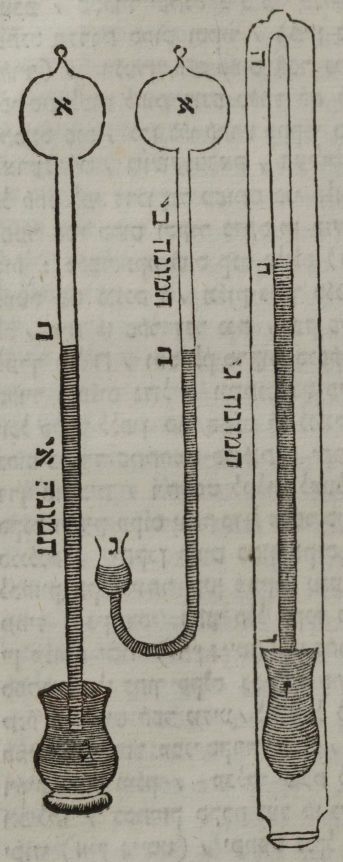
מסלול הטבע

מודד החום (טערמאמעטער, ווארמעמעססער)

כל הגופים מאלאה גדרי הטבע, כדומם צומח וחי, מתפשטים ברבות החום, וחוזרים ומתכווצים ברבות הקור. וההתפשטות והתכווצות הלז יוכר יותר לפי רבות חילוף החום עם הקור, וגם ההבדל הלז מתפעל יותר בתוך גופים זבים ונגרים מבתוך גופים מוצקים, כי כאשר כלבן חתיכת ברזל באש יוסיף על ארכו בעת לבנו יותר מאשר היה לו בתחלה טרם לבנו, אבל ההשתנות הלז היא מעט מאד ולא יורגש בחושינו לבד כי אם באמצעית כלי המיוחד לכך הנקרא פירא=מעטער (פייער מעססער); אמנם אצל הגופים זבים הוא נכר ביותר עד היות הפרש ההתפשטות הלז נראה לעינים, כי זה ידוע ומפורסם כאשר נקח כלי מים אשר איננו מלא, ונרתיחו על האש, יעלה המים מעלה מעלה עד היותו מלא על כל גדותיו. — וגם יהיה הנסיון הזה לעד אם נקח כדורי זכוכית חלולים, ישוטו על פני מים קרים, כי כבד המים

מהם ויכלכל לשאת כובדם , אולם כאשר ינתנו אל תוך מים חמים לא יעמודו על פניו כי אם יצללו בתוכו עד היסוד , וזה הוא לעד שחלקי המים אשר היו מקובצים מהקור , התפשטו עתה מהחום ואבדו מעט מכבדותם הטבעי לבלתי יכולת עוד לשאת כובד הכדורים על פניהם · וההתפעליות היותר נראה בחוש הוא אצל האויר , כי כאשר נקח איזה שלחופית נכוחה ומתוחה מלא האויר ונקשור פיה ואז נניח אותה במקום קר , תתרופף ותתרכך השלחופית מאליה אף אם לא תאבד כלום מהאויר המוסגר בתוכה ; וכן להיפך אם נקח השלחופית רפופה אשר בתוכה סגור רק חלק מעט מהאויר ונקשור פיה ואז נניחה במקום חם או אצל התנור חם , נראה בחוש איך השלחופית תתיפח מאליה לאט לאט עד היותה מתוחה מאד ממעט האויר הסגור בתוכה ; והסבה מזה הוא כי האויר אשר בתוך השלחופית יתקמץ ויתכווץ מהתפעלות הקור , לכן יעלה פניה קמטים קמטים בהיותה במקום קר , ולהיפך כאשר נניחה במקום חם יתפשט האויר יותר מהתפשטותו הטבעית , ע"י התפעלות החום על חלקיו , לכן ימלא מעט האויר את כל חלל השלחופית וימתיחה בחוזק , עד שלפעמים כאשר יתפשט האויר יותר מדאי מרוב החום , באופן שתקטן חלל השלחופית מהכיל אותו , תבקע השלחופית להוריק האויר , כי קצר המצע מהשתרע עוד · — והתפעליות החום והקור על חלקי האויר היא גם הסבה המיוחדת הנודעת לנו להוליד הרוח (עיין בספרי ראשית למודים § 30) ·

אולם כל השנוים האלה הנזכרים לא יורגשו ויוכרו כי אם בהתחלפות החום והקור , אבל בכל זאת לא נוכל להכיר ולהבדיל על ידם מדרגת החום מחום אחר אשר קלת חוק ממנו , או מדרגת קור מקור אחר החזק ממנו , ואף כי רבה מאד תועלת הידיעה הזאת לנו , כאשר יבא עוד ; אשר לזה חכמו השכילו והמציאו מחקרי הטבע כלי מיוחד לכך אשר נעשה בתחבולות שונות , וזה שמו אשר יקראו לו מודד החום (ווארמעמעסער , טערמאמעטער) · קארנעלי דרעבבעל איש עובד אדמה מעיר אלקמאר במדינת האללאנד הוא היה הראשון אשר מצא התחבולה הזאת לערך לפני שמונים

שנה , וענין עשותו כך
היה , לקח כדור זכוכית
חלול , (תמונה א׳)
א והדביק בתוכו קנה
זכוכית ב , ונתן בתוכו
מעט מים , ואח"כ הפך
הקנה בפיה הפתוחה אל
תוך כלי ג מלא מים ,
וכעת נפל המים למטה
בתוך הקנה עד לערך
ב , ושאר חלק הקנה
עם הכדור מלא מאויר ,
וא"כ כאשר יחם האויר
בכדור א , יתפשט
יותר מהתפעלות החום
וידחיק המים בתוך
הקנה יותר למטה אל
תוך הכלי , וע"כ יפול
המים , ולהיפך כאשר
יתקרר האויר יתכווץ
יותר וישאר א"כ מקום
רקות בתוך הקנה לכן
יעלה המים יותר
כמקדם , וכמו כן נוכל
לעשות כלי זה כאשר
נכפוף חלק הקנה
הפתוחה מלמטה למעל׳
כשופר , כמו (תמונה ב׳) · והנה אף שהכלי הזה ישתנה
מאד לפי התחלפות החום והקור , מ"מ רבו כמו רבו שגיונות
וחסרונות המעכבות אותו להורות באמונה מדרגת התחלפות
החום והקור · כי בנקל נראה למי אשר למד מעט בחכמת

הטבע

הטבע , שהאויר ישתנה ג"כ ע"י הלחות והיובש , אף אם לא ישתנה מדרגת החום והקור , (עיין במאסף לחדש אייר פלם האויר) , ויצטרך א"כ המים אשר בתוך הקנה לשנות מקומו לפי התחלפות לחות ויובש האויר אף אם מדרגת החום ישאר בתכונה שוה , לכן באו אחריו מחקרי הטבע , ובראשם ראמור פארענהייט , מושענבראק , דעליל וכדומה והקלו המסילה כל אחד לפי דרכו עד עשותם כלי הלז בשלמות ובדקדוק גדול לשער שנוי החום והקור בדקה מן הדקה · וענין עשותו כך הוא : כאשר נקח איזה קנה חלולה (המונה ג') הו ונדבקה למטה עם צנצנת ז , ונצוק בתוך הצנצנת עם הקנה הפתוחה לה , מים או שאר דבר נגר , עד שיעמוד המים בתוך הקנה לערך מול ח , ומהחלק הרקות הנשאר בתוך הקנה הה נמצוץ האויר בשלמות גדול , ונסתום גם פי הקנה ה , עד כי לא יוכל האויר ללחוץ תוך הקנה או צנצנת בשום מקום , או נראה בחוש כי מיד שתתחמם הצנצנת , יתפעל המים מהחום הלוחץ דרך הזכוכית , ויתפשט לעלות למעלה מנקודת ח בתוך חלל הקנה ויחזיק מקום יותר גדול מאשר היה לו בתחלה , ובהתקרר הצנצנת , יתקבץ המים בתוך הקנה ויפול למטה מנקודת ח להחזיק מקום יותר קטן ממקום טבעו ; והשנוי הלז יתראה תמיד , בין שיהי' בתוך חלל הקנה מים , כסף חי , יין , יין מצורף יסודי (ווין גייסט) או שאר דבר נגר , יוכר תמיד השתנות הלז בתוך הקנה בהחליף החום והקור · אמנם לפי תנאים אחרים אשר נודיע , לא נוכל לקחת כל מיני זבים , כי המים לא יעמוד מפני הקרח הגדול , ויקפא בתוך הקנה לקרח ויהיה לגשם מוצק , מבלתי יכולת לשמור או מתכונת עלותו ונפילתו , בהתחזק הקרח עוד או בהתמעטו ; והיין מצורף יסודי (ווין גייסט) , יתחמם בנקל ויעלה אבעבועות ויתמוגג לאדים וקטורים ברבות חום האויר , ואז גם הוא לא יעמוד על משמרתו לעלות או לרדת בהוסיף החום או בהמעיטו · ונצטרך א"כ לבחור מאותו מין נגר אשר לא יקפא בנקל בעת הקרח ולא ירתיח בנקל בעת החום · לכן היותר מורגל אצלנו הוא למלאות הצנצנת עם חלק מהקנה בכסף חי , כי גם הוא

יתפעל

יתפעל מהתחלפות החום והקור , אבל לא יקפא כ"א בהיות
הקרח נורא מאד אשר לא יזדמן אצלנו אחד מני אלף , וגם לא
ירתיח כ"א אצל אש גדול מאוד , וישתנה א"כ תמיד בימי הקרח ,
וגם בימי הקיץ , אף אם נוסיף לחמם האויר יותר מטבעו . —
אולם כל זאת איננו שוה לנו , כי בכדי שנודיע מדרגת החום
והקור או מזג האויר , לאנשי זולתנו אשר איננו אתנו , נצטרך
לעשות כל הכלים האלו במדה ובחלוקה אחת הסכמית . דהיינו
שיחלקו כל הקנים ממודדי החום על דרך אחד בחלקים שווים ,
עד שנוכל לאמר ד"מ בהתפעלות החום הזה עלה הכסף חי
בתוך הקנה עד רום 80 חלקים , ואנשי זולתינו יראו או על
מודד החום שלהם שיעור עלות הכסף חי , בכדי שיוכלו להכיר
אם תכונת החום שלהם היא חזקה או חלושה ממנו , וזה הוא
קשה מאד לצמצם אצל הכלים האלו , כי אם תהיה מדת
השתנות הכסף חי בשני מודדי האויר תמיד בשיעור שוה ,
יצטרכו הכלים האלו להתדמות בכמותם ואיכותם בצמצום ובדקדוק
שוה , כי אם יהיה מדת צנצנת האחד גדול ממדת צנצנת
השנית , או חלל הקנה האחת צר מחלל הקנה השנית , יהיה
התפעליות החום יותר על צנצנת הגדולה מהתפעליות החום
ההוא בעצמו על צנצנת הקטנה כשיעור עודף הכסף חי בתוך
הגדולה מבתוך הקטנה , ויצטרך א"כ שיתפשט הכסף חי מצנצנת
הגדולה בקנה הצר שלו לעלות למעלה בשיעור קטן מהחום ,
יותר ממה שיתפשט הכסף חי בצנצנת הקטנה לעלות למעלה
בקנה הרחב שלו בשיעור החום היותר חזק , כי כאשר נאמר
ד"מ שבכמו מדרגת חום ידוע יתפשט הכסף חי חלק עשירי
יותר משיעורו הראשון , וא"כ אם יהיה בצנצנת הגדולה מכונס
מדת עשרה לוגין , יתפשט א"כ מהחום ויחזיק עתה מקום
לוג אחת יותר ממקומו הראשון , ויצטרך א"כ עלות יותר
למעלה בתוך הקנה בכדי מקום לוג אחת , ואם בתוך הצנצנת
השנית לא יהי' כ"א חמשת לוגין כסף חי , ויוסיף א"כ כעת
מהתפעלות החום חלק עשירי על שיעורו שהוא רק חצי לוג ,
וגם הקנה שלו עוד רחב מהראשון , ע"כ ימעט שיעור עלות
כסף חי באותו מדרגת החום עצמו , בתוך מודד החום השני
שבראשון .

מבראשון · — לכן חקרו הבינו והשכילו מחקרי טבע כל אחד
לפי דרכו למלאות גם החסרון הלז ע"י איזה תחבולה , להמציא
בו חלוקה הסכמיית אשר על ידה נוכל תמיד לשער ולחשוב
מדרגת החום בעתים ובמקומות שונים אף אם מודדי החום לא
ישוו בכמותם · ויסוד החלוקה הזאת הוא , כאשר תעשה כלי
מודד החום כחק וכמשפט אשר הורתיך , תדבק הקנה עם
הגלגלת עלי לוח עץ (תמונה ג') לבלתי תשבר הגלגלת עם
הקנה , ואז תטבול הלוח בשלג או קרח נשחק בענין שיכסה
השלג או הקרח את כל הגלגלת עם מעט מהקנה , ותראה עד
כמה יפול הכסף חי בתוך הקנה , ובמקום שיעמוד מנפול עוד
משיעור הקר הלז , תרשום עלי הלוח באיזה סימן , אשר
הוא יקרא **נקודת הכפור** (געפריהר פונקט) , וכמו כן
נטבול הלוח הלז עם הגלגלת בתוך מים פושרים , ונרבה החום
לאט לאט לבלתי תבקע הזכוכית , עד ירתיח המים , ותראה
כי יעלה הכסף חי בתוך הקנה מעלה מעלה כפי רבות החום ,
והמקום אשר בו יעמוד מעלות יותר מחום רתיחת המים ,
תסמן ג"כ באיזה סימן עלי לוח העץ , אשר הוא יקרא
נקודת רתיחת המים (זיהרענד־וואסער פונקט) — ·
שתי נקודות האלו דהיינו נקודת הכפור ונקודת הרתיחה הן הנה
יסוד ומקור מכל מיני חלוקות הסכמיות אצל הכלי הלז , כי
שתי המקומות האלו ישמרו תמיד את מתכונתם לא יזוחו ולא
ישנו מלכם לעולם , ותמיד ברדת הכפור בתחלת החורף יקור
האויר בכדי שיפול הכסף חי עד נקודת הכפור , וכן תמיד
כאשר יחם האויר עד מדרגת חום רתיחת המים יעלה הכסף
חי עד נקודת הרתיחה , ולא יוסיף ולא יגרע עלות כי אם
בהוסיף החום או בהתמעטו , ולכן יקרא אותו חלק מהקנה
בין שתי נקודות הללו : **סלם ההשתנות** (סקאלא ,
לייטער) , אשר חלקוהו החוקרים לחלקים שונים כל אחד לפי
דרכו כאשר נדבר ·

החכם ראמור (Reaumur) חלק המקום בין שתי
נקודות הנזכרות לשמונים חלקים שוים , והתחיל
לספור

לספור מלמטה למעלה , ורשם נקודת הכפור בסימן נו"ל (°) ,
ומשם ספר ומנה מעלה מעלה עד כי הגיעה נקודת הרתיחה
לסוף שמונים מעלות · וחכמי שוועדי חלקו המקום בין שתי
נקודות הנ"ל למאה מעלות וספרו ג"כ מלמטה למעלה , ויהי'
א"כ לפי חלוקתם נקודת הכפור בסימן נו"ל , ונקודת הרתיחה
לסוף מאה מעלות · החכם דעלילע (Deslile) חלק
המקום הנ"ל למאה וחמישים מעלות , והוא התחיל למנות
מלמעלה למטה , דהיינו שרשם נקודת הרתיחה בסימן נו"ל ,
וכן ספר מטה מטה בחלקים שוים עד כי הגיעה נקודת הכפור
לסוף מאה וחמישים מעלות · וכמו כן חלקו עוד אותו חלק מהקנה
למעלה מנקודת הרתיחה ולמטה מנקודת הכפור , לחלקים
שוים למעלות הסלם , וספרו כל אחד לפי חשבונו הראוי לו ,
לדעת על ידו עד כמה יפול או יעלה הכסף חי בהחזק הקור
והחום יותר משיעורים הנזכרים · — והנה נמצאו עוד חכמים
אחרים כמו בערנולי , מושענבראק , לייבניץ , נייטאן
וכדומה אשר שנו את הפקידם לעשות חלוקות שונות אשר
אמנם אין בו מועיל יותר · אמנם החכם פֿארענהייט המציא
תחבולה חדשה , הוא אשר אלא ע"פ הנסיון שכאשר נערב
שלג או קרח נשחק עם מלח שאלמיאקי , יתקרר האויר
בתערובות הלז יותר מאשר היה בתחלה בתוך השלג או קרח
בלי תערובות , ויחויב א"כ שיפול הכסף חי בתוך הקנה כאשר
נטבלה בתוך התערובות הנ"ל עוד למטה מנקודת הכפור , וכן
הפיד הנסיון , שנפל הכסף חי למטה מנקודת הכפור בכדי
שיעור $\frac{8}{45}$ מכל הסלם , עד שאם נחלוק הסלם בין נקודת
הכפור לנקודת הרתיחה למאה ושמונים חלקים , יפול הכסף
חי למטה מנקודת הכפור בכדי שיעור ל"ב חלקים · וכאשר
מצא החוקר הנ"ל שגם מקום הנפילה הלז יעמוד תמיד על
משמרתו לא יוסיף ולא יגרע בשיעור קור התערובות הלז ,
לכן התחיל הוא למנות ממקום הזה וקראו בשמו נקודת
הקרח המלאכתי (דער קינסטליכי גפֿריהר=פונקט)
וסמנו עם נו"ל , ומשם ספר מעלה מעלה עד הגיעו בסוף
ל"ב מעלות לנקודת הכפור , והסמין אותו במספר ל"ב ,

וכן

וכן עלה עוד במספרו עד הגיעו בנקודת הרתיחה לסוף רי"ב מעלות ·

ואתה ידידי הקורא! עיניך לנוכח יביטו בכל הדרכים האלה ובכל שנוי המחלוקות הנזכרים, נוכל בנקל לחשוב ולהעריך מעלות מודד החום האחד לפי מספר המעלות ממודד החום האחר כפי ערך השתנות מחלוקותיהם, אף אם לא ישוו בכמותם · ד"מ החכם ראמור חלק השלם בין נקודת הכפור לנקודת הרתיחה לשמונים חלקים, וחכמי שוועדי חלקוהו למאה חלקים, ויהי' א"כ ד' מעלות ראמורי שוים לחמשה מעלות מחכמי שוועדי, והחכם פארענהייט חלק השלם בין נקודת הקרח שמלאכתי לנקודת הרתיחה לרי"ב מעלות, ותגרע א"כ ממנו ל"ב מעלות מנקודת הקרח המלאכתי עד נקודת הכפור וישארו ק"פ מעלות, ויהיו א"כ ערך מעלות פארענהייטי, למעלות ראמורי כערך 80 ל 180 או ארבע מעלות ראמורי שוים לתשעה מעלות פארענהייטי, ומזה חקים על השאר ·

אך על זה אעיר עוד, כאשר יותן מדרגת החום לפי מעלות פארענהייטי, ונרצה לשערה לפי מעלות ראמורי, נצטרך בתחלה תמיד לגרוע ממעלות פארענהייטי ל"ב מעלות כנזכר לעיל, ואז נעריך את זה לעומת זה כמשפט אשר הראית · וכן להיפך כאשר יותן מדרגת החום לפי מעלות ראמורי ונרצה לשערה לפי מעלות פארענהייטי, נעריך בתחלה מעלות אלו לעומת אלו ועל המספר היוצא נוסיף עוד ל"ב מעלות, ואז נגיע למבוקש · והסבה מזה הוא לפי שהחכם פארענהייט התחיל למנות מנקודת הקרח המלאכתי עד נקודת הכפור ל"ב מעלות, אשר לא העלו החכמים אחרים בתוך המנין, לכן יצטרך תמיד להוסיף או לגרוע המקום הלז מן המנין ·

ולדוגמא

חכמי שוועדי	ראמור	דעליל	פארענהייט
100	80	0	212
$82\frac{2}{9}$	$65\frac{7}{9}$	$26\frac{2}{3}$	180
$71\frac{1}{9}$	$56\frac{8}{9}$	$43\frac{1}{3}$	160
$54\frac{4}{9}$	$43\frac{5}{9}$	$68\frac{1}{3}$	130
$41\frac{1}{9}$	$32\frac{8}{9}$	$88\frac{1}{3}$	106
$28\frac{8}{9}$	$23\frac{1}{9}$	$106\frac{2}{3}$	84
$15\frac{5}{9}$	$12\frac{4}{9}$	$126\frac{2}{3}$	60
$8\frac{8}{9}$	$7\frac{1}{9}$	$136\frac{2}{3}$	48
0	0	150	32
$17\frac{7}{9}$	$14\frac{2}{9}$	$176\frac{2}{3}$	0

ולדוגמא אציגה פה לוח קטן, אשר בו תמצא ערך מעלות אלו כנגד אלו·

תועלת הכלי הלז רבה מאוד לבעלי הכי"מיאה, לחוקרי הטבע, לרופאים, לרקחים, לכורמים, ולכל איש ואיש אשר יתור ויחפוש אחר מצפוני הטבע, מפעליה סגולותיה ודרכיה, ע"י נסיונות שונות, לדעת על ידו בצמצום ובדקדוק גדול כמה מדרגות מהחום יצטרך לתחבולה הזאת, ואיך יתפעלו הגופים ממדרגות שונות מהחו', אחד המרבה ואחד הממעיט, להתיך המתכות שונות, להמס דונג, לרקוח מעשי רקחים, להוציא מיץ רפואה מעשבים, ירקים או שרשים, ולשער ע"י כלי מודד החום שינוי ותכונות האויר במחוזות ובאקלימים שונים, ואיך ישתנו מלאכתם ע"י שינוי החום הלז, כאשר

כאשר אביא פה לדוגמא איזה דברים אחדים אשר הורונו הנסיונות ע"י מודד החום · —

כבר ידענו כאשר יפול הכסף חי בתוך מודד החום עד ל"ב מעלות פארענהייטי , יורה על מדרגה ראשונה מהקרח , כאשר הוא מצוי אצלנו בהתחלת החורף , האויר יהיה קר , ושכבת הטל יקפא לכפור , האדים העולים מן הארץ יקפיאו לשלג בתוך מדרגת קור האויר הלז , וגם מי מקוה יתחיל לקפא ; וברדתו לשלושים מעלות יקפא החלב , לכ"ח מעלות יקפא השמן , לכ"ה יקפא דם שיים וגדיים , לעשרים יקפאו איזה מיני יינות חלושים · אולם הכסף חי לא יקפא לקרח ולגשם מוצק כ"א אחרי הנפלו 380 מעלות תחת נו"ל כאשר מצאו חוקרי הטבע בעיר פעטערסבורג במדינת רוסלאנד בשנת תקי"ט ביום הקרח הנורא בנפול הכסף חי עד עומק 43 מעלות תחת נו"ל , עשו תחבולה חדשה וטבלו צנצנת כסף חי בתוך השלג מעורב עם שקוי סאלפעטרי (סאלפעטר גייסט) , ומצאו כי נפל הכסף חי עד 380 מעלות תחת נקודת הקרח המלאכותי , ואז נקפא והי' למתכות מוצק , וכאשר שברו הצנצנת ולקחו הכסף חי מתוך התערובות הנ"ל עשו ממנו רקועי פחים ע"י הלמת הפטיש , אולם אחרי עמדו בכמו שיעור כ' מינוטין בתוך האויר הקר , נמס כמים ושב לטבעו הראשון זב ונגר · — וכאשר יעלה הכסף חי בעת האביב עד רום מ"ח מעלות , יהיה האויר ממוזג וממוצע בין קור וחום · בהתחלת חום הקיץ אצלינו יעלה הכסף חי עד ששים מעלות , ושיעור חום הלז הוא היותר בריא טוב וראוי לבריאת הגוף ושוה לכל נפש , ולכן ראוי לבלתי נחמם החדרים בימות החורף יותר משיעור הנזכר או לכל היותר עד ס"ו מעלות , וכשיעור הלז יצטרכו גם להסיק בימות החורף בתי הצמח (גוועכס הייזער) אשר בו יכונסו אילני לימו"נים ותפוחי סי"נא וכדומה משאר אילנות אשר עיקר גדולם בארצות החמות , לבלתי יוזקו מקור החורף (עיין ראשית למודים 89 § לימונים) ; וגם בחדרי החולים יזהרו מאד לבלתי ייחם האויר בתוכו יותר משיעור הנזכר , כי אז

יחלש גופו וכאבו נעכר יותר · — כאשר ייחם האויר עד רום ע"ב מעלות ירימו תולעי משי וישרצו מתוך הבילה · בארץ גרמאני לא יעלה הכסף חי באמצע הקיץ יותר מרום פ"ד או פ"ח מעלות פארענהייטי , ומהתפעלות חום הלז תמם החמאה · כאשר נטבול מודד החום בתוך דם חם מבע"ח יעלה הכסף חי עד רום צ"ו מעלות , ובשיעור הלז יעלה ג"כ הכסף חי כאשר נחממו תחת בית השחי , ומדרגת החום הנ"ל יצטרך להוציא אפרוחים מביצת תרנגולים · וגם מרחצאות החמים לא יאות לבריאת הגוף ברבות חומם משיעור הנזכר , כאשר יעלה עד ק"ד מעלות יתוך חלב בקר , ובשיעור קט"ז מעלות חלב צבי ימס כמים · במים חמים בכדי שהיד סולדת בו יעלה הכסף חי עד רום ק"ל מעלות , ובהגיע למדרגת ק"מ מעלות , ימס הדונג כמים , במדרגת ק"ס מעלות יתוך הזפת שחור , במדרגת ק"פ מעלות ירתיח יין יסודי צרוף (גרייניגטר וויין גייסט) , ובעלות רי"ב מעלות ירתיח מים חיים , ומי הים לא ירתיח כ"א במדרגת ר"כ מעלות ; במדרגת רל"ו מעלות ימס הגפרית , ובמדרגת רמ"ב ירתיח מי המפריש (שידי וואסר) ; בדיל נקי ומזוקק יתוך במדרגת ת"ח מעלות , עופרת יתוך במדרגת תק"מ מעלות , פיטריאל ירתיח במדרגת תקמ"ו מעלות ; כסף חי , שמן פשתים ושאר מיני שמנים לא ירתיחו כ"א במדרגת ת"ר מעלות ·

ברוך לינדא ·

תולדות הזמן

נודע בעמים את אשר נהיה במדינת צרפת בימים האלה , בקום קהל חכמים ונבונים שרים ורוזנים ויתועדו יחד
לבקר

לבקר אחרי משפט מלכותם ותכונת עמם, אם טוב אם אין ·
ויהי במלאם כי דל עמם ואפס כסף גנזי המלכות, עד כי חלב
הארץ זרים אכלו, נוסדו יחד לאמץ את כל כחם למען תקן
את המעוות, ולשום חקים ומשפטים חדשים בארצותם
לגוייהם כפי אשר יסכימו במועצותם בוועד הגדול אשר קראו
בלשונם (אססאמבלע נאציאנאלע) · ויהי ראשית משפטם להשוות
דת וחירות כל אנשי ארצם, כעם ככהן כשר כעבד
איש איש לפי גודל צדקתו ועבודתו לטובת ריעיו, ולא יזכר
עוד גדולת האפרתים המתילדים למשפחותיהם ומתנשאים על
יתר העם ברום עינים ורחב לבב, ובקרבם הוות ואין בפיהם
נכונה לטובת הכלל · השרים הישרים בלבותם הרואים כי מלך
הבריאה אין יתרון לאדם על זולתו כי אם מפנת חכמתו ויושר
לבבו, התחברו עמהם ברוח נדיבה, ויקשרו קשר לאשר
ולקיים את כל אשר יכשר לעשות על מולא פי הוועד הגדול,
ואת אשר יגזור במועצותם · ואת לב העם הטו אליהם וישנסו
את מתניהם בנשק למען יעמדו לטובת העם נגד קמיו בכל עוז ·
ביום ה' א' תמוז אחרי בואם בברית יחד אל בית מועדם
נפל העם הסר למשמעת הועד הגדול הזה, כלם תפשי מגן
וצנה, על אנשי הצבא אשר למלך להביא גם אותם בברית החדשה,
וכל איש אשר מרה את פיו הכו לפי חרב · גם את בית הסוהר
הנקרא באסטיללע אשר היה מחתת כל ישר לבב ותועבת
ישרים החריבו עד היסוד בו ואסיריו שלחו חפשי ואת שר
בית הסהר הרגו לפי חרב · ואחרי אשר היתה להם התשועה
נתאספו יחד בבית מועדם ויבקשו מאת פני המלך יר"ה אשר
ישב בווערסאלליע לבוא גם הוא אליהם לקיים את דברי הברית
על הפדות ועל הגאולה, לקרוא דרור לכל יושבי הארץ
ולקבל עליו את החוקים והמשפטים אשר יחוקו נשיאי הוועד
הגדול הזה אשר חזו מן העם · ויואל להם המלך ·

ויהי כראות אחינו היהודים הדרים בעיר מלכות פאריז את
היד הגדולה אשר אחזה צדק ומשפט ופועלת טובה לכל
אדם, באו גם המה בדברי חין ומליצה כתובים על ספר
להודות לטובים ולבקש חסדם להם ולזרעם · והמכתב הזה

בא לידינו בלשון צרפת , אמנם למען ישבע מתקו גם אנשי בני עמנו אשר אין להם יד לקרות בלשון העם הזה , העתקנוהו הנה ללשון עבר , והיה גם הוא לאות לבני ישראל , כי בא עת תקוה לאמור , אולי טובים יהיו הימים האחרונים מן הראשונים לעדת ישראל המפוזר ומפורד בין העמים , וכל ישר לב ומשכיל בקרבנו יברך אלהי ישראל ובשפתיו יכבדהו ·

מכתב

שלוח לוועד ראשי העם במדינת צרפת

יום ד' ד' אלול תקמ"ט ·

מאת

עדת היהודים הגרים בפאריז הבירה ·

אדונים !

אנחנו העברים הגרים פה עיר מלכות פאריז ראינו מפעלות צדק ומשפט יצאו מקרב עדתכם הוועד הגדול , ראינו — וכן תמהנו , שמענו — ונירא את שמכם · גם היום הרהבנו בנפשנו עוז לאמור , זה החלם לעשות , לא יבצר מהם להשקיף בעין פקוחה גם עלינו ועל מצבנו · יבוא יום ותתנו גם לב עלינו , לקחת חלק בטובה , ולשבוע מפועל ידכם הושם בארץ עקב חכמתכם ; ונגש הנה להקריב לפני הדרת יקרת וועדכם הרם תשואות חן ותודה על הטוב אשר תעדתו גם לנו עבדיכם ; ונעידה בכם היום כי דבקים אנחנו בכם אחים כאחד אנשי עמכם !

מוזרים אנחנו מעם על פי מועצות רשע עד היום הזה , נרדפנו מקהל , וכל אשר בשם ישראל יכנה אותנו , ידמה התקלס בנו , כי תועבה הוא למו ; ואם יחד הטינו שכם לשאת עול ממלכה כאחד עמכם , ואם כפלים באו מוטות

העבודה

העבודה על כתפנו , נחדלי חברת האדם נשארנו , בטובתה
אין לנו חלק ונחלה · הביטו נא ! כן היה מצב העם הזה במדינת
מלכותכם , כמוהו מצב אחינו העברים בכל הארצות אשר
פורו שמה · ובכל התלאה אשר מצאתנו בכל עת ובכל שעה
לא שכחנו לקיים את חקי העם המושל כעבדים סרים למשמעת
אדוניהם · סבלנו את כל מבלי פצות פה ללין ; נאנחנו מקוצר
רוחנו וקול רוגנים לא הרמנו ; זעקת העם הזה ויללותיו
לא באה לאזן גדולי ממשלתכם , חסרנו כל ולא בקשנו דבר ;
אלה עשינו והחרשנו —— ועתה בחנו נא , אם לא יענה בנו
מעללנו זה לאמור : לא טוב היותם מורים מעם , ראויים
המה לפתוח לפניהם דרך תושיה כאחד האדם ·

ידענו נאמנה , (ונפשנו אותה מאד לחזק את האמון הלזה)
כי צדקתכם לא תחפוץ תחנה , ויושר לבבכם לא
יוחיל עד בא בקשתנו תחלה לתת לאדם חלק באדם ולהושיבנו
על כן משפטו אשר יעד לו בוראו ; כי לא הבדלתם בחוקותיכם
בין אדם לאדם ; גם עלינו נקרא שם אדם , ובמשפטיו לא
נופל אנחנו מיתר האדם.אשר על הארץ ·

הן , אדוני הארץ ! המשפט הנעים הזה הנובע ממקור חקתכם
אשר חרצתם , יבטיח אותנו בלב נכון , כי לא כשבתנו
מאז עד עתה , כן שבתנו ביניכם מהיום והלאה · בממלכה
הזאת ארץ מולדתנו נקראנו בשם אוחזי הארץ , יען נקרא
שם אדם עלינו , ובשם אוחזי הארץ , יוריש לנו משפט האחוזה
כאחד יושביה ; ינחיל לנו דת וחירות לעבוד בארץ להחיות בה
נפשנו כאחד תושביו , ומשפט איש איש מן הקבוץ אשר גם
כמונו כמוהם חלק לנו בו ·

אבל למען לא תשלח עולתה ידיה לסלף דברי צדק מוצא
שפתיכם ; למען לא יביט איש עוד אל הלחץ והעוני
אשר הושלכנו בו עד הנה הרחק מאד מחברת האדם , לאמר :
לא טוב היות העם הזה בין אוחזי הארץ ; למען יסור ההמון
(אשר לא בנקל יעריך לב למעגל ישר) את התמונות הבוז והקלון
מעל לבו , אשר נורדנו בם מאז ונתרחקנו מקהלם , באמרם

ודים הם לנו , בכבודנו אל ייחדו ; באנו להתחנן מאתכם , אדוני הארץ ! להזכיר בדתכם אשר תעבירו בארצכם שם ישראל מפורש , ובזאת תקדישו בקרב עדתכם את שמנו ומשפט עדתנו בארץ ·

ידעתם , אדוני הארץ ! כי בלב שלם קבלנו עלינו את חוקי הארץ , ושמרנום בכל כחינו ; ידעתם כי גדלה אהבתנו את המלך מאד ; ידעתם את לב עמנו כי רודף שלום הוא ; שמעתם את האלה ואת דברי הברית אשר כרתנו לעיניכם , להקדיש כל טוב ידינו כחינו ונפשנו לטובת הלאום הזה ; כל זאת עמדה לנו להיות נכון לבבנו ובטוח , כי לא לריק ישובו תחנותינו מלפניכם , וברחמים תקשיבו אל בקשתינו ·

תורת אבותינו אשר בידינו נבדלת מתורת עמכם , ואנחנו בכל לב נשמור את התורה הזאת אשר הנחילונו אבותינו , לא נפיל ממנה דבר ; אבל האומן הזה להדבק באלהינו ובתורתו ילין בעדנו , כי נלכה מישרים גם בחוקי המדינה ולא נמעלה את פי מלכנו · התורה הזאת היתה לעד היום בהשבענו לשמור מצות המלך , והיא תנצרנו לבלתי נפיר את השבועה הזאת כל ימינו · אמון לבב איש עורב ערובה על תום דרכו , לא כן לבב איש בוזה דרך אליו · תורת אלהינו תדריכנו במעגל האמת כל ימי חיינו ; תהי מתג ליצר לבבנו אם ישטיננו מעשות צדק ; והנה אמונתנו זאת ערוכה בכל ושמורה אין בה אבן נגף לזולתינו , אין במצותינו דבר אשר ישבות שלות והשקט הכלל ; ומדוע לא תבחרו אתם , אישי צדק ! באנשים כמונו שומרי תורת אבותינו בכל לב , מאנשים בוזי חקים ומצות והולכים בשרירות לבם ?

ימים עברו יעידו על האותיות לאחור · מימינו לא השבתנו מנוחת העם אשר אנו חונים בקרבו , גם במעשינו גם בעבודת האלהים אשר שמרנו כמשפטה ; כאשר היינו עמכם עד הנה , כן נהיה עד אחרית הימים ·

אך אחת הוגה לבנו בו חיי רוחנו , להיות לטוב הממלכה ולהקדיש לה את כל מאמצי כחנו , ובאלה לא יבצר ממנו

לעשות

לעשות את כל אשר לאל ידינו ; לחרוף את נפשנו למות ,
וללחום נגד הקמים עליכם כאיש מאזרחי הארץ ; שם תושב
אשר תקראו עלינו יהיה לנו לעינים לבקש שלות הארץ כאחד
התושבים · נפשנו יודעת מאד כי כל יושבי ארץ יתנו לב יחד
לקבל עליהם עול החוק והמשפט אשר הושם על פי מחוקקיה ,
גם אנחנו כמוהם נשמע ונעשה את מוצא פיכם כיתר עבדיכם
הצרפתים ; נסורה למשמעת זקניכם ושופטיכם אשר תתנו
בשעריכם , למען הצלחת הכלל והצלחתנו ; ולא נבקש עוד
מכם את משפט הבחירה לבחור לנו ראש מאחד שבטינו ,
כאשר היה לנו מימים ימימה ·

הואילו , אדונים ! הואילו לקבל את תחנתנו הזאת · ראו
כי מאנו עבדכם את משפט בחירת מנהיגיהם ,
אך חק ומשפט מידכם יבקשון !

הואילו להעלות לזכרון לפניכם את דברי הברית אשר כרתנו
ואת האלה , להקדיש בכל עת ובכל שעה טובינו
חיינו ונפשינו , לתשועת העם הזה ותשועת מלכו !

הואילו להשקיף על מצבנו בעין פקוחה , העבירו קול
במחניכם והשמיעו באר היטב את אשר בלבבכם
לטובתנו , למען ישמע עם הארץ , ולא עוד יהי שם ישראל
לחרפה ובוז אשר נבזינו זה ימים רבים !

אלה הדברים אשר ערכנו לפני הדרת יקרתכם , אדוני
הועד הגדול ! ואם קצרה מליצתנו זאת , ואפס ממנו
דובר צחות , אמרנו ענותכם ישא מדברותינו , ותמלאון את
מאויית נפשנו · אתם האנשים העומדים בפרץ , כחכם
וחסדכם ישיבו מלין , כי ברצון תקבלו את בקשתנו זאת
להיות עבדים לכם לסור למשמעתכם בכל לב ערוך ושמור אל
החוק אשר חקקתם למו עמכם ·

הנה אם אנו עולים מבור השחת אשר נפלנו בו אל מעלת יקרת
תושבי הארץ , ובתתכם לנו משפט אחוזה בארץ , הלא
עשיתם את אשר יאות לכם מפאת משפט וצדק אשר הרצתם ;

ואנחנו

ואנחנו נקבל אותו בחסד ורחמים / ובהלל ושבח נודיעהו ברבים / ואחינו העברים בכל מקום מושבם ישמחו וישישו גם הם בטובנו / וכמונו ישאו קול תודה לכם · אחריכם יבואו גם יתר רוזני הארץ לקרוא גם דרור להעברים היושבים תחת שבטם · מאת אלהים היא לכם / אנשי חיל ! להשפיע מרוב חכמתכם וטובתכם על כל עמי הארץ אשר ישמעון את פעלתכם ויכבדו לשמיכם · מה רב טוב וברכה הצפון לאנשי חסד ואמת / אשר בפעל ידם הצילו את העם הנרדף הזה מקנאת צרים / וירימוהו למשפט האדם ואחוותו בארץ ·

י׳ גאלדשמיד — ראש המדברים

אברהם לאָפּעס לאגונא — סגן הראש

מ׳ וויל — בורר

י׳ בנימין — בורר

י׳ פּערנאנדעס — בורר

מרדכי לוי — טובי

אלעזר יעקב — טובי

טרענעללע — טובי

מרדכי אליה — טובי

יוסף פּערעירא בראנדאן — טובי

בן־דעלקאמפא — טובי

פאריז י״ט אלול

היום בהאסף יחד ראשי העם במועד הגדול / המליץ הסופר לאחות הכהנים / החכם האדון אַבַּט גרעגאָאר בעד עמנו ודבר טוב למעננו / להכנים אותנו בברית

העם , ולתת לנו חלק ונחלה כאזרח הארץ · זכרה לו אלהי
לטובה ! הוא החכם אשר כבר כתב מכתב מיוחד לטובת עמנו
לתשובה על שאלת אקאדעמיא בעיר מעץ אשר שאלו : מה
לעשות להטיב את מצב ישראל ולהישיר לפניהם הדרך לפעול
כפי כחם לטובת הכלל · זכרה לו ולהם אלהי לטובה ! ועל
השאלה הזאת השיב גם איש אחד מבני ישראל מתושבי פאריז ,
הלא הוא החכם ר' זאלקינד איש פולניא אשר הוא כעת
ביבליאטעקאר למלך צרפת , הלא המה נדפסים שתיהם בלשון
צרפת · ועוד נלוה להן תשובה שלישית מחכם אחר · ויהי כי
יטבו שלשתן בעיני חכמי אקדעמיא , ויחלקו להם סכום הכסף
אשר שמו החכמים הנ"ל למנה , למי אשר ישיב תשובה נכונה
על שאלתם · ואנחנו עומדים ומצפים לתשועת ה' , והאל
הטוב יגמור בעדנו ·

מכתם

השתנות האדם ·

כל יציר בארץ נאחד בסגלתו ,
ועמו מתגוררת עדי אחריתו ·
לב האריה המס בל ימס ,
לב הארנבת מורך ונמס ·
השועל כל ימיו מלא מרמות
הכלב עובד בעליו בתמימות ·
אך האדם לא ישאר במתכנתו
כל רגע ורגע יחליף מחשבתו ·
ואם כן , תבונתו מה מועלת ?
הכי להיות נפשו מרעת משוללת ? —

חיי האדם ·

הילד איננו יודע מאומה
הנער נעדר חכמה ומזמה ·
הבחור תשוקתו גדולה
האיש יוסיף תחבולה ·
הזקן תמיד יחרה ,
השב כילד יורה ·
בינה זארת הגבר !
אל תשכח את הקבר · —

סמים מובחרים ·

שמחה , מנוחה , ולב מרפא ,
סוגרים הדלת בפני הרופא · —

הבטחון ·

אם זולתי נתן ה׳ לי את החיים ;
גם הפרוני — זולתי ישלח משמים ·

יוסף מטראפלאווין ·

בשורת ספרים חדשים

שמעוני אחי בחורי חמד העומדים על המשמרת
ללמד נערי בני ישרא׳ , שמעוני וישמע ה׳ א׳יכם !

מאז אשר נתן ה׳ אלהים בלבי להורות נערי וילדי ישראל ,
וללמדם ספר ולשון עברי , שמתי עיני ולבי כל הימים
על

על דבר חנוך הילדים בענין הלמוד, לברור לי הדרך הטוב והקצר, למען הקל מעלי ומעל תלמידי המשא הכבד הזה, ולהסיר ממני את התלאה אשר לרוב המורים בבני עמינו בגלל הענין הזה. כי ראיתי כי לא טוב הדבר אשר המה עושים בחנוך תלמידיהם בלמוד, ולא כשר הוא בעיני כל משכיל, ותחת אשר יכלו ללכת מעגלות ונתיבות יושר, ישובו בארחות עקלקלות, ויהי הלמוד להם לטורח ולמשא ולעמל כל היום, ולשכים ולקוצים בעיני תלמידיהם ייעפו שניהם יחד ואין נחת להם. והסבה לזאת אשמיעכם עתה.

הלא ידעתם, אחי! ידעתם המנהג אצלינו מן היום אשר יכול הילד לבטא בשפתים תיבות ומלות בסדור, ילך לבית הספר ללמוד אצל המורה תורת משה איש האלהים מראשיתה ועד תכליתה. ומי בכם אחי ורעי אשר לא ידע כי ספר התורה הזה, עמוק עמוק עד מאוד, ובו דברים רבים סתומים וחתומים אשר לא יובנו בלתי עיון רב ופרוש רחב, ובפרטית פרשת משפטים וספר תורת כהנים ודומיהם, המלאים בדינים ארוכים לא יוכל האיש לבוא עד קצם אף אם ירבה שנים לאין מספר. ואם כן אפוא אמרו נא איך יכול הילד אשר לא ידע מימיו מלה אחת בלשון עברי הזאת, איך יוכל הילד הזה ללמוד מיד ספר הקודש הזה? איך ניגע כח הזוכר בנפש הילד הזה, עם דברים רבים ושונים? כי מה יזכור הילך תחלה, אם המלה בלשון העברי, אם המלה בלשון תרגומו, אם קשור המלות, אם באור הדברים? ואם תאמרו באמת אנחנו לומדים עמם רק הדברים הקלים בספר הזה, ופוסחים על הקשים; לא כן אחי! כי הגידו נא לי פרשה אחת מתורת משה אשר אין בהם מקומות הצריכים באור. ואיך לא תקוץ ותמאס נפש הילד בלמוד, בראותה קוצר המשיג ועומק המושג? צאו וראו אם תרצו ללמוד לשון אחת מלשונות העמים, ההסכן הסכנתם ללמוד כזאת? התוכלו ללמוד דרך דמיון לשון לאטיין מספרי ווירגיל או האראץ טרם ידעתם בראשונה דרך הלשון ההוא, או טרם קראתם בתחלה ספרים אחרים קלי הבנה הכתובים בלשון ההיא? הלא

תלאו ותיעפו עד מאוד ואין חפצכם בידכם יצליח ! ואם כזאת לכם , אף כי לילד קטן ורך בשנים אשר לא נסה ללכת בלה , ואשר כל תשוקתו רק לדברים הממשיכים את לבו , לא אל דברים חמורים וקשים הצריכים עיון רב ·

גם חכמינו ז״ל ראו בעין שכלם הלא קושי הלמוד הזה , ולכן נתנו זמן רב , והוא חמש שנים , ללמוד המקרא לבדו , כמו שאמרו במס׳ אבות בן חמש שנים למקרא בן עשר שנים למשנה · וגם המה קבעו זמן הלמוד רק מבן חמש שנים ומעלה , ולא כאשר אנחנו עושים עתה ללמדם מהיום אשר יכול הילד לדבר , כי כוונתם היתה , לחנכם מקודם בלמודים קלים ולהביאם על ידם אל הספר הקדוש הזה פנימה · ולזה כוונו במה שאמרו במקום אחר קטן היודע לדבר , אביו מלמדו תורה · השכילו זאת אחי ותראו כי כנים דברי ! ובלעדי זאת יהיו שני המאמרים כסותרים ·

ובגלל הדבר הזה רבו כמו רבו נאקות האבות ואנחות המורים · אלה יאמרו הנה עבר הקיץ כלה החורף ובנינו הנה אתכם בבית הספר , ואין אחד מהם יודע מה , ובפרטית אם יהיו האבות נוגשים ואלים במלמדים לאמור כלו מעשיכם מדי שבוע בשבוע , כי בעיני האנשים האלה , המורה כעבד קנין כספם יחשב , לא יחמולו ולא יחוסו עליו אף אם ירבץ תחת משאו · ואלה יאמרו לא עלינו תלונותיכם כי אם על בניכם אשר טחו עיניהם מהשכיל ·

כל זאת ראיתי וקמתי לכבוד ה׳ ותורתו ולמען אהבת נערי וילדי בני ישראל להוציא לאור אחר חג האסיף הב״על ספר קטן ומעט הכמות לתועלת המלמדים ולתועלת תלמידיהם ויקרא בשם מבוא הלמוד , כי על ידו יביאו המורים את תלמידיהם אל הלמוד ביתה , ועל ידו יכולו ללמד ספר תורת משה בהשקט ובנחת , לא ייעפו ולא ייגעו ; וכה יהיה משפטו ·

א) יכלול הספר הזה ספורים ומעשיות מלוקטים מתורת משה ומדברי הנביאים , הנאותים לידיעת הילד וממשיכים

את

את לבו / וכתובים בלשון צח וקל / בלי ערבוב מלות נכריות אשר לא מלשון עבר המה ·

ב) יכלול איזה מליצות קטנות ויקרות / אשר יכלו לנטוע בקלות בנפש הילד ולשרוש בו · וטובים ללמד על ידם מעט מתכונת הפעלים / ומתכונת השמות ·

ג) אציג בסוף הספר תרגום מן כל מלה קשה הנמצאת בזה הספר לתועלת המורה / ולתועלת הילד / כאשר אודיע זאת בבאר היטיב במבוא הספר (אין דער איינלייטונג) ברצות ה׳ · וגם אגיד איך יתנהג המורה עם הספר הזה למען ישכיל ויצליח !

ד) מחיר ספר הזה יגיע לכל היותר חמשה גראשן / ויודפס על נייר יפה מאוד / אחר חג האסיף הבע״ל ·

ה) אחר כלות הדפוס אשלח הספר הזה ליד איזה ממיודעי ואוהבי הנקובים בשמותם פה / ומהם יקנה איש ואיש כאות נפשו וכרצונו ·

ולבי נכון ובטוח אם יתחילו המלמדים ללמוד עם ילדיהם בספר הזה כשנה אחת כי אז יצליחו במאוד ללמדם אחר זה ספר תורת משה בלי עמל ויגיעה ; וגם הנערים ישכילו וירבו דעת ללמוד תורת משה בזמן קצר ובנפש חפצה / תחת אשר למדו עד כה בזמן ארך ובנפש בוחלת · וה׳ אלהים יהיה בעזרי ויביאני אל מחוז חפצי · דברי אחיכם

אהרן בן הרופא הרבני מ׳ וואלף האללי ז״ל .

ואלה שמות האנשים אשר יטיבו עמי
לאסוף חתומים בעיריהם למושבותם ·

אלטונא	ר׳ חיים פאפפנהיים
אמשטרדאם	ר׳ שלמה פראג
ברעסלויא	ר׳ יוזל ראפנאווע .
דעסויא	ר׳ מאיר פירד

האמבורג ר' חיים ווירצבורג מברלין
הנובר ר' פייבל בר"ז סג"ל
ווין ר' פסח האללי
נאנסי ר' זעליגמן פאפפנהיים
פירד ר' שמואל דעטמאלד
פראג ר' אברהם ליב ליבשיץ
פ"פ דמיין ר' יעקב שטערן
קאסל ר' ליב פופרט
קאפנהאגן ר' שמעון נייאקירכן
קעניגסבערג ר' מענדל ברעסלויא

מודעה

אחרי אשר גזרנו אומר לחלק עם המאסף בכל שנה ושנה ציור אחד מאיש מפואר מאחינו חרות עלי לוח נחושת , אבל המניענו הסבות זה כבר איזה שנים לקיים דבורנו , הנה באנו עתה כשיש לאל ידנו לשמור את מוצא שפתינו בשני ציורים נאים , מלאכת מחשבת אומן חכם ומפואר , האדון דניאל בערגר , לשנות מ"ח ומ"ט · האחד הוא ציור האלוף הקצין מוה' איצק ב"ר דניאל נר"ו , נשיא ארץ ישראל , מיסד ומנהיג חברת חנוך נערים , וחבר מנהיג לחברת שוחרי הטוב והתושיה · והשני הוא ציור האלוף והמרומם מוה' דוד פרידלענדר נר"ו , מיסד חברת חנוך נערים , וחבר תורני לחברת שוחרי הטוב והתושיה · כל האנשים אשר נדבו את לבם לבוא על החתום על זה הספר , יקבלו שני הציורים הללו עם המאסף לחודש אלול משנה זו , בלי תשלומין · וכל מי הרוצה לקחתם מלבד הספר ישלם בעד כל אחד מהם שמונה גדולים מעות פרייסש , ויהיו נמצאים אצל כל אחד מרעינו הנקובים בשמותם לעיל ·

חברת שוחרי הטוב והתושיה ·

לוח הטעות

צד	שורה	תחת	קרא
י"ב	י"ב	ננחמס	ננחמס
ע"ו	כ"ג	אל מסתכר	מסתכר אל
—	כ"ז	פרופת	פרופות
—	למ"ד	מלאכות	מלאכת
י"ח	כ"א	פרייסן	פרייסן
מ"ע	כ"ב	חוטיכו	חוסינו
כ'	כ"ו	;	/
כ"א	י"ח	כו	כנו
—	כ"ד	יגידו	יגודו
כ"ג	ט'	עטרת	עטרת
כ"ו	כ"ט	והנה	וגס
כ"ז	ז'	ולפי זה	הנה לפי זה
—	י"ו	ותכונת	ותכונתו
כ"ח	ד'	דע	דעת
ל"ט	י"ז	באור	באר
ס"ז	י"ח	·	/
ע"א	י"ח	נכתוב	בספר יהודית
ע"ב	כ'	וימליכוהו	ויוליכהו
—	כ"ט	נעריגילססאר	נעריגליססאר
—	ל"א	סיאנסארים	סיאקסארים
ל"ה	י"ג	עמדו	עמדנו
ל"ו	ג'	הכתל	הנחל
ל"ז	י"ב	יוֹצִיאֵם	יוֹצִיאוּם
—	—	יְבִיאֵם	יְבִיאוּם
ק"ב	י"ח	ועזה	ומוקה
—	כ"ז	כנאכר	כאכר
קכ"ה	—	היותי	היות
קכ"ו	ה'	אחר לא נירא	נשמט כי לא ברב עם ילחם לחם / כי ברב כח ואמץ לב ·

צד	שורה	תחת	קרא
קכ"ו	י"א	אתר ופליט נשמט	ראה פלאי גם על רקתי גם על גבות עיני ועל לחיי ועוד רבים מתחת לבגדי המה יעידו על אומץ לבי וחזקתי / כי נבע דמי מהם כהקיר ביר מימיה ולא שתי לבי למזור אך לרדוף אויב ולהנקם מצורריך ·
—	י"ז	יאהזבוק	יאהנבוק
קס"ה	ד'	אוהלו	אהלו
—	י'	לבינים	לבנים
קס"ו	י"ג	ישמם	ישומם
—	י"ז	וינעהו	ויענהו
קס"ח	י"ד	יגאולוהו	יגאלוהו
קע"ג	וי"ו	ב"שם	בש"ם
קע"ד	ה'	דני	דנו
קע"ה	ל"ג	גרשי	גרשו
קע"ו	ל"ב	לאת	לזאת
ק"פ	ז'	בעיני אנשי	בעיני / אנשי
קפ"ד	כ"ה	נבי	נני
קפ"ט	י"ב	השמר	שמר
ר"ט	י"ג	ותבואב	ותבוא
—	כ"ב	זיאניזיוס	דיאניזיוס
רי"ח	כ"ג	אהב ולספוך	לא אהב לספוך
—	ל"א	לעירבו	לעירבון
ר"כ	כ"ט	טימאלען	טימאלעאן
רל"א	ג'	ונהפכיה	ונהפכה
רל"ג	ל"א	השטן	העשן
ר"מ	ב'	ממכונת	ותכונת
—	ה'	סגילה	סגולה
רמ"ד	י"ג	בהפרי	בחפרי
—	כ"ו	לבן	לכן
רמ"ה	כ"ב	?	!

צד	שורה	תחת	קרי
ר"ע	י"ט	אנו	לנו
רע"ב	כ"ז	בפס	זרח
רע"ד	י"א	בחפוי	בחפון
רע"ה	ע"ו	נה	בון
—	כ"ג	כליל	וכליל
רע"ו	ט'	ירדמון	ירזמון
—	יו"ד	וזרוע רמה , ידיו	וזרועות רמו ידיהן
—	כ"ז	רצון	רצון
רע"ח	י"ב	נחסב	נקיב
—	י"ו	כה	וכה
—	כ"ד	תלהת	תלהע
—	כ"ז	גבורי	גבורס
—	כ"ח	חסרו	חסיו
רע"ט	ד'	וידע זה	ויד עזה
ר"פ	י"ד	ולמניניהם	למגיניהם
—	כ"ט	ויתנו ציו	ויתיו ציון
רפ"ג	ח'	ולהפוך	ולהתעות
רפ"ט	ג'	מאות אלף	מאות או אלף
רצ"ד	י"ח	משחיתים	בנים משחיתים
רצ"ה	יו"ד	בריגגי	גריגגי
—	כ'	בסכה	כסכה
ש"א	כ"ח	שמה	שמא
ש"ג	י"ד	ברע	בווע
—	ט"ז	יושר	ושר
—	כ"ב	רצון	רצן
ש"ד	ז'	מאבויהם	מאבוסיהם
—	י"ג	אבל בנים	אב לבנים
—	י"ז	וישוכב	וישוכב
—	כ'	עורת	עוררי
שט"ו	א'	בקרב	בקבר
—	ז'	אייר	אדר
שכ"ז	א'	דיינן גרעברן	דייני גרעבר

צד	שורה	תחת	קרא
סכ"ז	י"ב	ערמונטדי	ערמונטרי
סמ"א	ד׳	דור	דבר
סנ"ג	ט׳	וערוס	עריס
סנ"ד	ג׳	יַעַן	יום בּוֹ
—	—	אֶל ראשֵׁךְ:	עֲדִית
—	—	נֵזֶר	כְּנֵזֶר
סנ"ה	—	לכנו	לבונו
—	י"ח	לכנו	לבונו
סנ"ו	ב׳	יעמודו	יעמדו
סס"ב	י"ד	יתיר /	
—	—	אחר 180 נשמט /	